Районный учебно-методический кабинет

ЗЕРНЫШКО

**Информационно-методический вестник
для учителей I ступени
общего среднего образования**

В выпуске: **Преемственность в обучении:**

русский и белорусский языки в 4-5 классах

№ 1, 2015

УДК 372
ББК 74.26
И 74

Материалы рекомендованы методическим советом РУМК отдела образования Свислочского райисполкома для организации работы по преемственности в обучении в учреждениях общего среднего образования района.

Составители: педагоги государственного учреждения образования «Порозовская средняя школа»:Акудович Е.Н., учитель начальных классов, Карпович О.В., учитель белорусского языка и литературы, Карневич Н.А., учитель русского языка и литературы

Рецензент: Матысик Н.Н., заведующий РУМК

И74 Информационно – методический вестник «Зернышко», №1 /2015 г. Преемственность в обучении: русский и белорусский языки в 4-5 классах /сост. Акудович Е.Н – Карпович О.В., Карневич Н.А., Свислочь: РУМК, 2015. – 40 с.

Материалы адресованы педагогам I, II ступеней общего среднего образования, заместителям директора по учебной работе для организации работы по преемственности в обучении в учреждениях общего среднего образования района.

ББК 74.26

© РУМК, 2015

Районный учебно-методический кабинет

Преемственность в обучении:

русский и белорусский языки в 4-5 классах

Свислочь

2015

Содержание

Балюк С.С. Психологические особенности учащихся начальных классов. Адаптация учащихся 5 классов к новым условиям обучения………..4

Карповіч А.У. Асновы пераемнасці ў выкладанні беларускай мовы паміж 1 і 2 ступенямі навучання……………………………………………….. 6

Карневич Н.А. Преемственность в обучении русскому языку между 1 и 2 ступенями общего среднего образования…………………………………..14

Балюк С.С. Даведка па выніках вывучэння пытання "Узровень выкладання ў 5-м класе і забеспячэнне ўмоў для адаптацыі навучэнцаў да сярэдняй школы"……………………………………………………………………..19

Карповіч А.У. Правапіс прыставак на зычны. Урок у пятым класе……25

Акудовіч А.М. Напісанне асабовых канчаткаў дзеясловаў 1 і 2 спражэння. Замацаванне……………………………………………………..29

Карневич Н.А. Правописание безударных гласных в личных окончаниях глаголов……………………………………………………………………..32

Литература………………………………………………………………36

Психологические особенности учащихся начальных классов. Адаптация учащихся 5 классов к новым условиям обучения

Начальная школа позади, впереди — новая ступень, пятый класс! Что принесет он ребенку? Комфортно ли будет ему в новой обстановке, с новыми учителями? Каких изменений ожидать в поведении и учебе при переходе в среднюю школу?

Возрастной период 10-11 лет характерен переходом от младшего школьного возраста к отрочеству. Как и любой переходный период, он имеет свои особенности и связан с определенными трудностями как для учащихся и их родителей, так и для учителей.

Что же характеризует особенности интеллектуального и личностного развития школьников на стыке младшего школьного и подросткового возраста? В этот период происходят существенные изменения в психике ребенка. У него начинает развиваться теоретическое мышление, так как новые знания, новые представления об окружающем мире изменяют сложившиеся ранее житейские понятия. На основе развития нового уровня мышления происходит перестройка всех остальных психических процессов, т.е., как заметил Д.Б.Эльконин, "память становится мыслящей, а восприятие думающим". Многочисленные исследования показывают, что развитие мышления в понятиях способствует дальнейшему развитию у детей рефлексии - понимания ими своей психической жизни, формирования отношения к самому себе. В результате у ребенка начинают развиваться собственные взгляды, мнение, в том числе понимание значимости образования.

Познавательная сфера по-прежнему развивается как ведущая. Наиболее серьезные требования предъявляются к умственному и речевому развитию учащихся: навыки логических операций с понятиями, систематизация учебных знаний, перенос интеллектуальных навыков, понимание смысла изучаемых понятий, грамотность и содержательность устной речи. К концу младшего школьного возраста у учащихся должны быть сформированы и другие новообразования: произвольность психических процессов, способность к саморегуляции.

Учебная деятельность дополняется другими видами деятельности, и все вместе теперь они влияют на психическое развитие учащихся, учебная деятельность при этом остается основной и продолжает определять содержание мотивационных сфер личности. С начала обучения в средней школе расширяется само понятие "учение", так как теперь оно может выходить за пределы класса, школы, может отчасти осуществляться самостоятельно, целенаправленно. Качественно изменяются требования к мотивации учебной деятельности. Появляется новый вид учебного мотива - мотив самообразования, представленный пока в наиболее простых формах (интерес к дополнительным источникам знаний). Кроме того, успешное обучение в среднем звене требует более глубоких и содержательных побудительных сил: ориентация на способы получения знаний, интерес к закономерностям и принципам, понимание смысла учения "для себя". Если интерес к учению становится смыслообразующим мотивом у ребенка, его учебная деятельность обеспечивает его успешное психическое развитие.

Переход из начальной школы в среднюю связан у пятиклассников с появлением новых учителей, разнообразием их требований, занятиями в разных кабинетах, необходимостью вступать в контакты со старшеклассниками.

Целостный образ-Я ученика, который сложился у него в общении с учителем начальной школы, дополняется множеством новых составляющих, которые выступают поочередно то на уроке математики, то на уроке русского языка. Ребенок уже не получает устойчивого переживания успешности или неуспешности в узких рамках отношений с одним учителем, так как взгляды разных преподавателей на успехи и поведение школьников различны, иногда и противоположны.

Для ребенка это означает первое столкновение с противоречиями в отношениях, ведь и в будущем на его пути будут встречаться люди, воспринимающие его по-разному. Важной задачей для ребенка в этой ситуации является сохранение самоуважения, в чем ему обязаны помочь педагог и психолог. Ребенок должен чувствовать и понимать, что если у него сейчас не все ладится с учебой, то виновата в этом не плохая учительница, а он сам, более того, он в состоянии преодолеть эти проблемы или принять их. Если же нарушается преемственность реальных школьных достижений (например, в начальной школе он мог быть хорошим учеником, а в средней успехи заметно упали, но уровень притязаний остался прежний), то задача педагога и психолога состоит в помощи ребенку сохранить самоуважение как важнейшее условие преодоления неудач. Если же самоуважение не будет сохранено, вся система-Я у ребенка встает на его защиту и он может выбрать путь лжи, мошенничества и уклонения от решения своих проблем.

Еще одной задачей педагогов и психолога на данном этапе социализации ребенка будет обучение его способности размышлять о себе, осознавать свои мотивы и побуждения, уметь формулировать оценочные суждения о себе. Целесообразно в этом возрасте предлагать ребятам различные анкеты, беседовать с учениками о них самих, о том, как они представляют себя в сравнении с другими учащимися, своим идеалом ученика. В этом возрасте идеальное Я ребенка может быть вполне осмысленным.

Независимо от того, каким образом начинается учебный год в школе, процесс адаптации так или иначе идет. Вопрос только в том, сколько времени уйдет у ребенка и учителя на него и насколько этот процесс будет эффективен.

Поэтому смысл адаптационного периода в школе состоит в том, чтобы сделать естественный процесс адаптации более интенсивным.

Работа в адаптационный период строится с учетом изменений, протекающих у данной возрастной категории учащихся.

<u>Возрастные особенности младшего подростка:</u>

- потребность в достойном положении в коллективе сверстников, в семье;
- повышенная утомляемость;
- стремление обзавестись верным другом;
- стремление избежать изоляции, как в классе, так и в малом коллективе;
- повышенный интерес к вопросу о “соотношении сил” в классе;
- стремление отмежеваться от всего подчеркнуто детского;
- отвращение к необоснованным запретам;
- восприимчивость к промахам учителей;
- переоценка своих возможностей, реализация которых предполагается в отдаленном будущем;
- ярко выраженная эмоциональность;
- требовательность к соответствию слова делу;
- повышенный интерес к спорту.

Период адаптации к новым правилам и требованиям может занимать у ребенка от одного месяца до целого года. Критерием успешности адаптации выступает, прежде всего, степень сохранности психологического и физического здоровья обучающихся.

<u>Признаки успешной адаптации:</u>

- удовлетворенность ребенка процессом обучения;
- ребенок легко справляется с программой;

- степень самостоятельности ребенка при выполнении им учебных заданий, готовность прибегнуть к помощи взрослого лишь ПОСЛЕ попыток выполнить задание самому;
- удовлетворенность межличностными отношениями – с одноклассниками и учителем.

Что же может затруднить адаптацию детей к основной школе? Прежде всего, это рассогласованность, даже противоречивость требований разных педагогов. Школьник впервые оказывается в ситуации множественности требований и, если он научится учитывать эти требования, соотносить их, преодолевать связанные с этим трудности, то овладеет умением, необходимым для взрослой жизни.

Термин "дезадаптация" обозначает нарушение процессов взаимодействия человека с окружающим миром. Понятие "школьная дезадаптация" – более узкое и подразумевает неспособность и невозможность младшего подростка найти в пространстве школьного обучения свое место, чтобы он мог быть принят таким, каков он есть, сохраняя и развивая свою индивидуальность, потенциал и возможности для самореализации.

Критерии школьной дезадаптации:

- неуспешность в обучении по программам, включая такие формальные признаки, как хроническая неуспеваемость, и качественные признаки в виде недостаточности общеобразовательных знаний и навыков;
- нарушения эмоционально-личностного отношения к обучению, к учителям, жизненной перспективе, связанной с учебой: пассивно-безучастное, негативно-протестное, демонстративно-пренебрежительное и другие значимые, активно проявляемые ребенком отношения к школе и учебе;
- повторяющиеся, некорригируемые нарушения поведения (отказные реакции; стойкое антидисциплинарное поведение с активным противопоставлением себя одноклассникам, учителям; демонстративное пренебрежение правилами школьной жизни, школьный "вандализм").

Цель работы психолога и педагогов с учащимися, переходящими в среднее звено школы, состоит, во-первых, в определении готовности к обучению в новых условиях, во-вторых, в оказании помощи детям с низким уровнем такой готовности.

Можно выделить следующие компоненты в содержании понятия *"готовность к обучению в средней школе":*

1. Сформированность основных компонентов учебной деятельности, успешное усвоение программного материала учащимся.
2. Сформированность у ребенка новообразований младшего школьного возраста, таких как произвольность, рефлексия, мышление в понятиях (на соответствующем возрасту содержании).
3. Качественно новый, более "взрослый" тип взаимоотношений ученика с учителями и одноклассниками.
4. Эмоциональная готовность к переходу в среднюю школу, которая выражается в адекватности переживаний и предупреждает его повышенную школьную тревожность.
5. Личностная, интеллектуальная и эмоциональная готовность ученика к обучению в данной школе.

Другими словами, у адаптированного ученика 5-го класса есть желание идти в школу, участвовать в общественной жизни, общаться с учителями, а также устойчиво хорошее настроение и успеваемость на уровне 4-го класса или чуть ниже. Если же ученик решает свои школьные проблемы с привлечением родителей, у него появляется повышенная аффективная реакция на оценку, он часто обращается к учителю начальной школы, имеет подавленное настроение и испытывает нежелание идти в школу, значит, процесс его адаптации в средней школе протекает неуспешно.

Асновы пераемнасці ў выкладанні беларускай мовы паміж

1 і 2 ступенямі навучання

Вывучэнне і валоданне беларускай мовай – адзін з найбольш эфектыўных шляхоў культурнага выхавання чалавека. Няма ніякага сумнення ў тым, што беларуская мова і літаратура – прадметы, пазнавальная каштоўнасць якіх вялікая. На гэтых уроках больш чым на іншых прывіваецца любоў да Радзімы, нацыянальнай культуры. Задача настаўніка – абудзіць павагу да беларускага слова, працэсу пазнання, выхоўваць духоўна багатую асобу, развіваць моўныя, інтэлектуальныя, творчыя здольнасці навучэнцаў, развіваць вуснае і пісьмовае маўленне.

Пераемнасць паміж пачатковай і сярэдняй школай з'яўляецца, безумоўна, адной з абавязковых і важных умоў паспяховага выкладання беларускай мовы. Паняцце "пераемнасць" разглядаецца як улік ведаў, атрыманых навучэнцамі ў папярэдніх класах, пры вывучэнні новага матэрыялу.Важна забяспячыць ў працэсе навучання пераход ад простага да складанага, ад лёгкага да цяжкага.Захаванне пераемнасці па беларускай мове паміж 4 і 5 класамі павінна выражацца:

а) у такім адборы матэрыяла для вывучэння, пры якім бы улічвалася агульнае развіццё навучэнцаў, іх падрыхтоўка па прадмеце ў цэлым і канкрэтныя ўменні і навыкі па асобных пытаннях праграмы, даступнасць гэтага матэрыялу для свядомага засваення яго навучэнцамі;

б) у такой пабудове ўрока па беларускай мове (з метадычнага боку), каб формы і метады работы,заданні і практыкаванні, мова настаўніка, спосабы тлумачэння новага не вельмі рэзка (асабліва на першых парах) разыходзіліся б з тымі, да якіх прывыклі навучэнцы ў 1-4 класах, і каб ажыццяўляўся паступовы пераход да новых, больш складаных для навучэнцаў формаў работы.

Паспяховая адаптацыя пяцікласнікаў у многім залежыць ад рэалізацыі пераемнасці паміж пачатковай і сярэдняй адукацыяй. У 4 класе заканчваецца пачатковы этап засваення мовы і маўлення. Яго галоўная задача – абагульніць, сістэматызаваць і дапоўніць уяўленні малодшых школьнікаў аб мове, аб яе выкарыстанні ў працэсэ зносін, аб асноўных праблемах пісьмовай мовы і правілах, якія рэгулююць граматнае пісьмо.

Структура зместу навучання беларускай мове ў 4 класе складаецца з наступных раздзелаў: "Тэкст", " Паўтарэнне", "Сказ", "Слова", " Прыметнік, "Назоўнік", "Дзеяслоў", " Займеннік". У 5 класе вывучаюцца наступныя раздзелы: "Мова – найважнейшы сродак зносін", " Паўтарэнне вывучанага ў 1-4 класах", " Сінтаксіс і пунктуацыя", " Фанетыка і арфаэпія", " Графіка і арфаграфія", "Лексіка і фразеалогія", " Склад слова. Словаўтварэнне і арфаграфія". Як бачна, назвы раздзелаў праграм не супадаюць. Але гэта не значыць, што пераемнасць адсутнічае.

Вывучэнне раздзела " Тэкст" у кожным класе пачатковай школы забяспечвае навучэнцаў неабходнымі ведамі і ўменнямі для актыўных моўных дзеянняў, асэнсавання моўных з'яў на тэкставай аснове, стварэння тэкстаў з улікам рэальных моўных абставін. Дзеці могуць перабудоўваць гатовы тэкст, пераказваць яго, дзяліць на часткі і вызначаць іх унутраную сувязь, складаць план. Праграма 5 класа не прадугледжвае пашыранага

вывучэнне гэтага раздзела, а матэрыял пачатковай школы толькі паўтараецца і ўдасканальваецца (уводзяцца паняцці паслядоўнай і паралельнай сувязі сказаў у тэксце).

На вывучэнне раздзела “ Сказ” у 4 класе адведзена 15 гадзін. Навучэнцы павінны навучыцца вызначаць і ўжываць аднародныя члены сказа, ужываць інтанацыю і словы і, а, але для сувязі аднародных членаў сказа, ставіць знакі прыпынку ў сказах з аднароднымі членамі. Праграма ж 5 класа змяшчае раздзел “Сінтаксіс і пунктуацыя”, на вывучэнне якога адводзіцца 23 гадзіны. Раздзел вывучае словазлучэнне і сказ. Навучэнцы павінны ўмець дзяліць тэксты на сказы, называць граматычную аснову і словазлучэнні, складаць і ўжываць розныя тыпы словазлучэнняў і сказаў(у тым ліку сказы з аднароднымі членамі).

Параўноўваючы праграму 4 і 5 класа, відаць, што пры вывучэнні гэтага раздзела вучні 5 класа толькі часткова абапіраюцца на веды, атрыманыя ў 4 класе, а ў большай ступені – на ўменні і навыкі, набытыя ў 2 і 3 класах.

Большасць вучэбных гадзін (73 гадзіны) у 4 класе адводзіцца на вывучэнне раздзела “ Слова”. Навучэнцы на практычным ўзроўні знаёмяцца са змяненнем назоўнікаў, прыметнікаў, дзеясловаў. Для агульнага знаёмства прадстаўляецца прыслоўе, што выклікана частотнасцю дадзенай часціны мовы, яе практычнай неабходнасцю. Правапіс прыслоўяў не вывучаецца. Асаблівасцю разгляду часцін мовы на дадзеным этапе з’яўляецца павышаная ўвага да сінтаксічных сувязяў, да пабудовы словазлучэнняў і спецыфіцы “ паводзін” у іх слоў, якія адносяцца да розных часцін мовы. Навучэнцы распазнаюць часціны мовы па агульным значэнні і пытанні.

У 5 класе часціны мовы вывучаюцца толькі ў раздзеле “ Паўтарэнне”, на якое адводзіцца невялікая колькасць гадзін (8 гадзін). А больш паглыбленае вывучэнне самастойных часцін мовы прыходзіцца на 6 клас. Ці змогуць трывалыя веды па марфалогіі , набытыя навучэнцамі на 1 ступені навучання, захавацца да 6 класа?

Раздзелы праграмы 5 класа “ Фанетыка і арфаэпія”, “ Графіка і арфаграфія”,Лексіка і фразеалогія”, “ Склад слова. Словаўтварэнне і арфаграфія” на практычным узроўні больш звязаны з ведамі, уменнямі і навыкамі, набытымі ў 2 і 3 класах.

У цэлым праграма 1 ступені навучання арыентавана на тое, каб забяспечыць падрыхтаванасць навучэнцаў да паспяховага працягу навучання мове і маўленню ў сярэдняй школе. Аднак змест праграм 4 і 5 класаў не мае ярка выражанай пераемнасці.

Прааналізаваўшы праграмы 4 і 5 класаў па беларускай мове можна прапанаваць настаўнікам некаторыя метадычныя рэкамендацыі па пераемнасці навучання.

Пачатковая школа	***Пяты клас***
1.*Вывучэнне простага сказа.* Пры сінтаксічным разборы простага сказа даданыя члены сказа не называюцца. Аднак пры арганізацыі адукацыйнага працэсу з навучэнцамі, якія маюць высокі ўзровень навучання(факультатыўныя заняткі, індывідуальная работа з адоранымі, стымулюючыя заняткі), пажадана знаёміць	Настаўнікам неабходна мець на ўвазе, што : пры сінтаксічным разборы простага сказа малодшымі школьнікамі даданыя члены сказа не называюцца і падкрэсліваюцца хвалістай лініяй;

іх з назвай і графічным абазначэннем даданых членаў сказа.	2) расстаноўка знакаў прыпынку пры зваротках праводзіцца ў пачатковай школе на ўзроўні азнаямлення.
2.*Слова*. 1) Прапаноўваць навучэнцам заданні, арыентаваныя на работу з тлумачальным слоўнікам; 2) паглыбляць, узбагачаць, і павялічваць слоўнікавы запас навучэнцаў; 3) сфарміраваць ў навучэнцаў патрэбнасць звяртацца да слоўніка як да даведніка таго ці іншага віду.	Настаўнікам неабходна ўлічваць, што: 1) знаёмстваз міжмоўнай аманіміяй у рускай і беларускай мовах (русск. *качка* – бел. *качка*) адбываецца ў пачатковай школе на практычным узроўні; 2) у пачатковай школе для разбору слова па саставе не бяруцца словы тыпу ўсміхаўся, весяліцца, хутка, узімку; 3) вывучэнне паняцця пра фразеалагізмы праграмай пачатковай школы не прадугледжана.

Больш паспяховай адаптацыі да навучання ў 5 класе спрыяе і тое, што пры ацэньванні вусных і пісьмовых адказаў настаўнік на працягу першага паўгоддзя прытрымліваецца нормы ацэнак для 4 класа. І толькі ў другім паўгоддзі нормы ацэнак змяняюцца, але нязначна. Так, напрыклад, пры ацэнцы кантрольнага дыктанта колькасць памылак на 1-6 балаў застаецца нязменнай, на 7-10 балаў адбываюцца змены, але нязначныя.

Ацэнка кантрольнага дыктанта

4 клас 5 клас

Бал	**Колькасцьпамылак**
1	больш, чым на 2 балы
2	0/9*, 1/8, 1/9, 2/7, 2/8, 3/6, 3/7, 4/5, 4/6, 5/4, 5/5, 6/3, 6/4, 7/2, 8/1, 8/2, 9/0, 9/1, 10/0
3	0/7, 0/8, 1/6, 1/7, 2/5, 2/6, 3/4, 3/5, 4/3, 4/4, 5/2, 5/3, 6/0, 6/1, 6/2, 7/0, 7/1, 8/0
4	0/6, 1/5, 2/4, 3/3, 4/2, 5/0, 5/1
5	0/5, 1/4, 2/3, 3/2, 4/0, 4/1
6	0/4, 1/3, 2/2, 3/0, 3/1
7	0/3, 1/2, 2/0, 2/1
8	2 нягрубыя, 0/2, 1/0, 1/1

9	0/1 ці 1 нягрубаяарфаграфічнаяпамылка
10	0/0, дапускаецца 1 - 2 выпраўленні на месцынягрубыхпамыла

Бал	**Колькасцьпамылак**
1	Больш, як на 2 балы
2	10/0, 9/1, 9/0, 8/2, 8/1, 7/2, 6/4, 6/3, 5/5, 5/4, 4/6, 4/5, 3/7, 3/6, 2/8, 2/7, 1/9, 1/8, 0/10, 0/9
3	8/0, 7/1, 7/0, 6/2, 6/1, 6/0, 5/3, 5/2, 4/4, 4/3, 3/5, 3/4, 2/6, 2/5, 1/7, 1/6, 0/8, 0/7
4	5/0, 5/1, 4/2, 3/3, 2/4, 1/5, 0/6
5	4/0, 4/1, 3/2, 2/3, 1/4, 0/5
6	3/0, 3/1, 2/2, 1/3, 0/4
7	2/1, 2/0, 1/2, 1/1, 0/3, 0/2 або 4 выпраўленні на месцыарфаграм (пунктаграм)
8	1/0, 0/1 або 3 выпраўленні на месцыарфаграм (пунктаграм)
9	1 нягрубаяарфаграфічнаяпамылка, або 1 нягрубаяпунктуацыйнаяпамылка, або 1–2 выпраўленні на месцыарфаграм (пунктаграм)
10	0/0, дапускаецца 1–2 выпраўленні не на месцыарфаграм (пунктаграм)

Заўвага: * улічніку - колькасцьарфаграфічныхпамылак, у назоўніку - пунктуацыйных.

Ацэнка кантрольнага слоўнікавага дыктанта

4 клас **5клас**

Бал	**Колькасцьпамылак**
1	7 і больш
2	6
3	5
4	4
5	3
6	2
7	1 памылкаабо 3 выпраўленні на месцыарфаграмы
8	0 памылакабо 1–2 выпраўленні на месцыарфаграмы
9	0 памылак, 1–2 выпраўленні не на месцыарфаграмы
10	0 памылак, без выпраўленняў
Бал	**Колькасцьпамылак**
1	8 і большпамылак
2	7 памылак
3	6 памылак
4	5 памылак
5	4 памылкі
6	3 памылкі
7	2 памылкі
8	1 памылка
9	0 памылак, 1 - 2 выпраўленні на месцынягрубыхпамылак
10	0 памылак, без выпраўленняў

Больш істотныя змены адбываюцца пры ацэнцы тврчых работ навучэнцаў. Гэта звязана ў першую чаргу з тым, што ў другім паўгоддзі напісанне пераказа носіць кантрольны характар.

Крытэрыі і паказчыкі ацэнкі творчых работ вучняў

4 клас

Бал	Змест	Памылкі	
		змястоўныя і маўленчыя	арфаграфічныя і пунктуацыйныя
1	Тэкст не завершаны. Тэма і асноўная думка не раскрыты	Памылак больш чым на 2 балы	Памылак больш чым на 2 балы
2	Тэкст напісаны, але тэма і асноўная думка не раскрыты	3/3*, 3/4, 3/5	8/0**, 8/1, 7/2, 7/3, 6/4, 5/5,4/6, 3/7
3	Тэма раскрыта часткова, асноўная думка не прасочваецца	3/0, 3/1, 3/2	7/0, 7/1, 6/2, 6/3, 5/4, 4/5, 3/6, 2/7
4	Тэма і асноўная думка раскрыты часткова	2/3, 2/4, 2/5	6/0, 6/1, 5/2, 5/3, 4/4, 3/5, 2/6
5	Тэма і асноўная думка ў цэлым раскрыты	2/0, 2/1, 2/2	5/0, 5/1, 4/2, 4/3, 3/4, 2/5, 1/6
6	Тэма і асноўная думка ў цэлым раскрыты	1/2, 1/3, 1/4	4/0, 4/1, 3/2, 3/3, 2/4, 1/5, 0/6
7	Тэма і асноўная думка раскрыты	0/4, 1/0, 1/1, 0/5***	3/0, 3/1, 2/2, 2/3,0/5, 1/4
8	Тэма і асноўная думка раскрыты поўнасцю	0/3, 0/4***	2/0, 2/1, 1/2, 1/3, 0/4
9	Тэма і асноўная думка раскрыты поўнасцю	0/1, 0/2, 0/3***	1/0, 1/1, 0/1, 0/2, 0/3
10	Тэма і асноўная думка раскрыты поўнасцю	0/0, 0/1***, 0/2***	0/0, 1 нягрубая

Заўвагі : * у лічніку колькасць памылак зместу, у назоўніку – колькасць маўленчых памылак;

** у лічніку колькасць арфаграфічных памылак, у назоўніку – колькасць пунктуацыйных памылак;

*** для навучэнцаў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання;

пры наяўнасці ў рабоце 1-3 выпраўленняў на месцы нягрубых памылак адзнака не зніжаецца; 4-7 выпраўленняў - адзнака зніжаецца на 1 бал; больш за 7 выпраўленняў – на 2 балы.

5 клас

Бал	**Змест**	**Маўленчае афармленне**	**Пісьмен-насць**
1	1. Работа не адпавядае тэме або тэма не раскрыта. 2. Парушанысэнсавая сувязь сказаў і	1. Работа характарызуеццабеднасцю слоўнікавага запасу, кароткімі аднатыпнымі канструкцыямі.	Больш як на 2 балы

	паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі. 3. Дапускаецца больш за 8 недахопаў у змесце.	2. Дапускаецца больш за 8 маўленчых недахопаў: парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логіквыкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	
2	1. Работа не адпавядае тэме. 2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі часта парушаюцца. 3. Дапускаеццане больш за 8 недахопаў у змесце.	1. Работа характарызуеццабеднасцю слоўнікавага запасу, аднатыпнасцю канструкцый. 2. Дапускаеццане больш за 8 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасцісловаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	ад 7/2 да 10/1 і 10 граматычных памылак
3	1. Работа частковараскрывае тэму і асноўную думку. 2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў некаторых выпадках парушаюцца. 3. Дапускаеццане больш за 7 недахопаў у змесце.	1. Работа вызначаецца беднасцюслоўнікавага запасу, аднатыпнасцю канструкцый. 2. Дапускаеццане больш за 7маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасцісловаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	0/8, 1/7, 2/6, 3/5, 4/4, 5/3, 6/2, 7/1 і 7 граматычных памылак
4	1. Работа частковараскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы. 2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў адзінкавых выпадках парушаюцца. 3. Дапускаеццане больш за 6 недахопаў у змесце.	1. Работа вызначаецца пэўнай беднасцю слоўнікавага запасу і аднатыпнасцю сінтаксічных канструкцый. 2. Дапускаеццане больш за 6маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасцісловаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	0/7, 1/6, 2/5, 3/4, 4/3, 5/2, 6/0, 6/1 і 6граматычных памылак
5	1. Работа ў цэлымраскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы. 2. Вытрымліваецца агульнае сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў цэлым захоўваюцца. 3. Дапускаеццане больш за 5 недахопаў у змесце.	1. У рабоце ёсць адзінкавыя выпадкі выкарыстаннявыяўленчых сродкаў мовы. 2. Дапускаецца не больш за 5 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.	0/6, 1/5, 3/3, 4/2, 5/0, 5/1 і 5 граматычных памылак
6	1. Работа ў цэлымраскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы. 2. Захоўваеццапаслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні	1. Работа ў цэлымвызначаецца разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю. 2. Дапускаецца не больш за 4 маўленчыя недахопы, у тым ліку	0/5, 1/4, 2/3, 3/2, 4/0, 4/1 і 4 граматычныя памылкі

	асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаеццане больш за 4 недахопы ў змесце.	парушэнні логікі выкладу матэрыялу і стылявога адзінства.	
7	1. Работа раскрывае тэму і асноўную думку. 2. Захоўваеццапаслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаеццане больш за 3 недахопы ў змесце.	1. Работа вызначаецца разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю. 2. Дапускаецца не больш за 3 маўленчыя недахопы, у тым ліку парушэнні логікі выкладу матэрыялу або стылявогаадзінства тэксту.	0/4, 1/3, 2/1, 2/2, 3/0, 3/1 і 3 граматычныя памылкі
8	1. Работа раскрывае тэму і асноўную думку. 2. Захоўваеццапаслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаеццане больш за 2 недахопы ў змесце.	1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка, разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, агульнай лагічнасцю, выразнасцю, стыль работы ў цэлым характарызуецца адзінствам выкарыстання моўных сродкаў. 2. Дапускаецца не больш за 2 маўленчыя недахопы – парушэнні логікі выкладу матэрыялу або стылявога адзінства тэксту.	2/0, 1/1, 1/2, 0/2, 0/3 і 2 граматычныя памылкі або 3 выпраўленні на месцы арфаграм (пунктаграм)
9	1. Работа цалкам раскрывае тэму і асноўную думку (наяўнасць тэматычнага адзінства). 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Дапускаеццане больш за 1 недахоп у змесце.	1. Работа характарызуецца багаццем слоўнікаі разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, лагічнасцю, дакладнасцю словаўжывання,выразнасцю, вызначаецца адзінствам выкарыстання моўных сродкаў. 2. Дапускаецца не больш за 1маўленчы недахоп.	1/0, 0/1 і 1 граматычная памылка, або 1–2 выпраўленні на месцы арфаграм(пунктаграм)
10	1. Работа поўнасцю раскрывае тэму і асноўную думку (наяўнасць тэматычнага адзінства). 2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў. 3. Недахопаў у змесце не дапускаецца.	1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка і разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю, лагічнасцю, дарэчнасцю, выразнасцю. 2. Маўленчыя недахопыадсутнічаюць.	0/0, 1/0 (нягрубая), 0/1 (нягрубая), 1–2выпраўленні не на месцы арфаграм (пунктаграм)

Заўвагі:два выпраўленні на месцы арфаграм ці пунктаграм неабходна лічыць за адну памылку.

Прынаяўнасці ў рабоце 5–7 выпраўленняў не на месцы арфаграм (пунктаграм) адзнака зніжаецца на 1 бал. Прынаяўнасцібольш за 7 выпраўленняў — на 2 балы.

Агульныя рэкамендацыі настаўнікам пачатковых класаў і настаўнікам, якія працуюць у 5 класе

1. Прывучаць навучэнцаў пачатковай школы пачынаць працаваць на ўроку са званком, хутка ўключацца ў выкананне заданняў, не даваць асобным навучэнцам дадатковага часу на выкананне кантрольных і праверачных работ, заканчваць урок са званком.

2. Выкарыстоўваць метады і формы арганізацыі заняткаў, якія патрабуюць ад кожнага навучэнца актыўнага і ўсвядомленага ўдзелу, у тым ліку парнай і групавой работы.

3. Прапаноўваць навучэнцам заданні, накіраваныя на працу са слоўнікамі, даведнікамі, прывучаць рыхтаваць паведамленні па дадатковых матэрыялах.

4. Удасканальваць работу па фарміраванні ў навучэнцаў навыкаў самаацэнкі і ўзаемаацэнкі, самакантролю і ўзаемакантролю.

5. Пры падрыхтоўцы да ўрокаў настаўнікам 4 класа шырока выкарыстоўваць матэрыял па сістэматычным паўтарэнні вывучанага ў 2 і 3 класах.

6. Настаўнікам 5 класа планаваць работу на ўроку так, каб веды, уменні і навыкі па раздзеле “ Марфалогія”, набытыя ў 4 класе, не страціліся да 6 класа.

7. Настаўнікам ажыццяўляць узаеманаведванні ўрокаў з мэтай паспяховай адаптацыі навучэнцаў да другой ступені навучання.

Можна з упэўненасцю сказаць, што праблема пераемнасці вырашаецца нават з тымі аб’ектыўнымі цяжкасцямі, якія адчуваюць настаўнікі. Але вырашаецца толькі ў тым выпадку, калі ў рабоце над ёй будуць удзельнічаць і пачатковая і сярэдняя школа ў самым цесным супрацоўніцтве.

Преемственность в обучении русскому языку 1 и 2 ступенями общего среднего образования

Проблема преемственности обучения между 1 и 2 ступенями общего среднего образования, несмотря на многочисленные исследования путей её решения, до сих пор остаётся актуальной. Преемственность образования предполагает, что между ступенями школы должны быть установлены закономерные, устойчивые связи с учётом того, что предшествующая ступень образования является естественной базой для последующей ступени. Решение проблемы преемственности позволит создать целостную систему непрерывного образования, адекватно удовлетворяющую образовательные запросы каждой личности в соответствии с её способностями.

Русский язык – одни из наиболее сложных и трудоёмких предметов в курсе средней школы, а потому соблюдение одного из основных принципов дидактики – принципа преемственности необходимо. К условиям соблюдения принципа преемственности в обучении русскому языку относят:

- изучение, знание «сквозных» тенденций языкового развития от дошкольного возраста до старшего школьного возраста в обогащении словаря, в синтаксисе речи и др.;
- понимание того, что появляется впервые в речевом развитии учащихся на каждом новом (последующем) этапе обучения;
- согласование программ и учебников смежных классов;
- разработка единого курса русского языка между начальной и средней школой;
- пропедевтика в начальных классах тех тем, которые будут изучаться в последующих классах;
- согласование норм и критериев оценки знаний, умений и навыков учащихся в области языка на разных этапах обучения.

Однако, отдельные из названных условий в настоящее время не соблюдаются в полной мере.

1. Переход учащихся из начального в среднее звено – одна из педагогически наиболее сложных проблем, а период адаптации в пятом классе – один из труднейших периодов школьного обучения. В последние годы в педагогической литературе много говорится о сложностях этого периода обучения, что он стал восприниматься чуть ли не как объективный кризис развития детей 10 – 11 лет, порождающий серьёзные педагогические проблемы. Оснований для такого утверждения более чем достаточно: состояние детей в этот период с педагогической точки зрения характеризуется низкой организованностью, иногда недисциплини- рованностью, снижением интереса к учёбе и её результатам, с психологической – снижением самооценки, высоким уровнем ситуативной тревожности. Это значит, что увеличивается число детей, испытывающих затруднения при обучении и адаптации к новым условиям организации учебного процесса. Для них особенно важна правильная организация адаптационного периода при переходе из начальной школы в среднее звено.

Переходный период из начальной школы в среднюю сказывается на всех участниках образовательного процесса: учащихся, педагогах, специалистах психолого-педагогической службы. Часто последствия бывают отрицательными , что обусловлено:

- сменой социальной обстановки;

-изменением роли учащегося;

- увеличением учебной нагрузки;
- изменением режима дня;
- разностью систем и форм обучения;
- нестыковкой программ начальной и средней школы;

-различием требований со стороны учителей-предметников.

По мнению педагогов и методистов решение проблемы преемственности успешно при определённых условиях: создание единого образовательного пространства в школе; создание условий для сотрудничества между педагогами на всех ступенях данного образовательного учреждения, а также между образовательными учреждениями района.

2. Практика современной школы решает проблему преемственности путём создания непрерывного курса русского языка, способного обеспечить органическую связь всех звеньев от начала до конца изучения предмета.

В школьных программах по русскому языку как в начальных, так и в средних классах уделяется особое внимание систематической работе над формированием орфографической грамотности учащихся. Необходимость поиска путей и условий повышения качества обучения русскому языку в целом, и особенно орфографии как наиболее сложного его раздела, возникает у каждого учителя. Успешная адаптация пятиклассников во многом зависит от реализации преемственности между начальным и средним образованием.

В четвёртом классе заканчивается начальный этап освоения языка и речи. Его главная задача – обобщить, систематизировать и дополнить представления младших школьников об устройстве русского языка, о его использовании в процессе общения, о требованиях к речевому поведению, об основных проблемах письменной речи и правилах регулирующих грамотное письмо. Изучаемый материал группируется вокруг понятий: текст, предложение, словосочетание, слово.

Знакомство с частями речи завершается изучением склонения имён существительных и прилагательных, спряжением глаголов, что сочетается с ознакомлением (на практическом уровне) со способами проверки правописания безударных падежных окончаний всех частей речи (кроме су- ществительных на –мя, -ий, -ие, -ия и прилагательных с основой на шипящие и ц). В центре внимания находится формирование общего способа действия, который должен обеспечить правильное письмо.

Для общего знакомства учащимся представляется *наречие*, что вызвано частотностью данной части речи, её практической необходимостью учащимся.

Правописание наречий специально не изучается – запоминание наиболее употребляемых обеспечивается в словарном порядке.

Особенностью рассмотрения частей речи на данном этапе является пристальное внимание к синтаксическим связям, к построению словосочетаний и специфике «поведения» в них слов, относящихся к разным частям речи. Учащиеся осваивают постановку двух типов вопросов, задаваемых к имени существительному («по форме», «по смыслу»), уточняют назначение каждого из них (узнать падеж зависимого слова или понять значение). Данной работе придаётся большое значение с точки зрения развития речи детей – повышения её правильности, точности, богатства и выразительности.

Знания учащихся о предложении расширяются за счёт знакомства с *однородными членами*.

На этапе работы над текстом учащиеся знакомятся (на практическом уровне) с типами текстов, с построением несложного текста – описания, текста – рассуждения.

В целом программа четвёртого класса ориентирована на то, чтобы обеспечить готовность учащихся к успешному продолжению занятий языком и речью в средней школе.

Содержание и структура курса русского языка реализуется также в учебнике, который является основным пособием, определяющим всю совместную работу учителя и учащихся. Большинство материалов действующего учебника для 5 класса (авторы Л.А.Мурина, Ф.М.Литвинко, Г.И.Николаенко) располагается концентрически по отношению к материалам учебника для начальной школы (авторы М.Б.Антипова, Т.Н.Волынец, И.Э.Ратникова). Многие разделы (например, «Предложение», «Текст», «Словосочетание») знакомы учащимся по начальной школе, в 5 классе уточняются и систематизируются сведения, полученные в начальной школе. Вместе с этим, объём материала расширяется, добавляются новые темы (например, «Культура речи», «Жанры речи»).

Однако, можно наблюдать некоторую «несогласованность» в учебнике для средней школы. Так, авторы учебника в разделе «Повторение изученного в начальной школе. Текст. Предложение» предлагают учащимся назвать сложное предложение, предполагая, что эти сведения уже известны учащимся (упр. 2).

Большинство сведений из начальной школы остаются в 5 классе практически невостребованными. Например, на изучение темы «Части речи» в 4 классе программой отводится наибольшее количество часов (49), тогда как на 2 ступени общего среднего образования изучение раздела «Морфология» предусмотрено только в 6 классе. В

программы начальной школы необходимо включать указания, как будут продолжены в основной школе те разделы, темы, основные направления работы, которые начаты в младших классах.

Особое внимание учителей следует обратить на выставление отметок. Оценивая работу, неоходимо детям разъяснять критерии оценивания, дать возможность ученику оценить свой ответ, опираясь на эти критерии, в случае необходимости, объяснить ребёнку, над чем ему следует поработать, чтобы восполнить пробел в знаниях. Таким образом, следует продолжать начатую в начальной школе работу по формированию контрольно-оценочной самостоятельности учащихся. Для более успешной адаптации в 5 классе на первых уроках учитель должен ознакомить детей с требованиями, которые он предъявляет к ним по своему предмету.

Успешной адаптации способствует и то, что в первом полугодии пятого класса применяются нормы оценки результатов учебной деятельности четвёртого класса. Следует отметить согласованность норм оценки результатов учебной деятельности четвёртого и пятого класса. Так, например при оценке контрольного диктанта наблюдаются весьма незначительные расхождения в количестве ошибок на 8 и 9 баллов.

Оценка контрольного диктанта (4 класс)

Балл	Количество ошибок
1	более, чем на 2 балла
2	0/9 <*>, 1/8, 1/9, 2/7, 2/8, 3/6, 3/7, 4/5, 4/6, 5/4, 5/5, 6/3, 6/4, 7/2, 8/1, 8/2, 9/0, 9/1, 10/0
3	0/7, 0/8, 1/6, 1/7, 2/5, 2/6, 3/4, 3/5, 4/3, 4/4, 5/2, 5/3, 6/0, 6/1, 6/2, 7/0, 7/1, 8/0
4	0/6, 1/5, 2/4, 3/3, 4/2, 5/0, 5/1
5	0/5, 1/4, 2/3, 3/2, 4/0, 4/1
6	0/4, 1/3, 2/2, 3/0, 3/1
7	0/3, 1/2, 2/0, 2/1
8	2 негрубые, 0/2, 1/0, 1/1
9	0/1 или 1 негрубая орфографическая ошибка
10	0/0, допускается 1 - 2 исправления на месте негрубых ошибок

Примечание.
<*> В числителе - количество орфографических ошибок, в знаменателе - пунктуационных.

Критерии оценки текстового диктанта (5 класс)

Балл	Количество ошибок
1	Более, чем на 2 балла
2	10/0, 9/1, 9/0, 8/2, 8/1, 7/2, 6/4, 6/3, 5/5, 5/4, 4/6, 4/5, 3/7, 3/6, 2/8, 2/7, 1/9, 1/8, 0/10, 0/9
3	8/0, 7/1, 7/0, 6/2, 6/1, 6/0, 5/3, 5/2, 4/4, 4/3, 3/5,3/4, 2/6, 2/5, 1/7, 1/6, 0/8, 0/7
4	5/0, 5/1, 4/2, 3/3, 2/4, 1/5, 0/6
5	4/0, 4/1, 3/2, 2/3, 1/4, 0/5
6	3/0, 3/1, 2/2, 1/3, 0/4
7	2/1, 2/0, 1/2, 1/1, 0/3, 0/2 или 4 исправления на месте орфограмм (пунктограмм)
8	1/0, 0/1 или 3 исправления на месте орфограмм (пунктограмм)
9	1 негрубая орфографическая ошибка, или 1 негрубая пунктуационная ошибка, или 1—2 исправления на месте орфограмм (пунктограмм)
10	0/0, допускается 1—2 исправления не на месте орфограмм (пунктограмм)

Рекомендации учителям-предметникам:

1. Учитывайте трудности адаптационного периода.
2. Не перегружайте учеников излишними по объему домашними заданиями.
3. Следите за темпом урока — высокий темп мешает многим детям усваивать материал.
4. Развивайте умения и навыки, учите ребят правильно учиться.
5. Никогда не используйте оценку как средство наказания ученика. Оценка достижений должна быть ориентацией на успех, способствовать развитию мотивации к учению, а не ее снижению.
6. Замечайте положительную динамику в развитии каждого отдельного ученика .
7. Развивайте навыки самоконтроля, умение оценивать свою работу и работу класса. Не бойтесь признать свои ошибки. Постоянно анализируйте все плюсы и минусы в своей работе.
8. Разнообразьте методику работы в группах, в парах, индивидуально.
9. Не создавайте психотравмирующих ситуаций при выставлении оценок за контрольные работы, за четверть и т. д., выставляйте оценки не формально, а с учетом личностных особенностей и достижений каждого ученика.

10. Наряду с оценкой чаще используйте положительные оценочные суждения («молодец, хороший ответ, справился» и т. д.).

11. В течение первого месяца (сентябрь) обучения используйте обучение без двоек.

12. Учитывайте в планировании учебной работы динамику умственной работоспособности пятиклассника в течение дня, недели.

13. Учитывайте индивидуальные психологические особенности ребенка: темперамент и связанные с ним «врабатываемость», темп, переключение, особенности внимания, двигательная активность и т. д

Даведка па выніках вывучэння пытання "Узровень выкладання ў 5-м класе і забеспячэнне ўмоў для адаптацыі навучэнцаў да сярэдняй школы"

Мэта:

1. Вызначыць ступень адаптацыі навучэнцаў 5 класаў да новых умоў адукацыйнага працэсу.
2. Прааналізаваць узровень выкладання настаўнікаў у 5 класе .

Тэрмін правядзення: з 09.11.2011 г. па 25.11.2011г.

Метады і прыёмы вывучэння: наведванне ўрокаў, праверка сшыткаў, дзённікаў; гутаркі з класным кіраўніком, настаўнікамі, навучэнцамі, аналіз анкетавання, кантрольных работ, стану здароўя; аналіз плана класнага кіраўніка

У ходзе кантролю была праведзена наступная работа:

1. Праведзена інструктыўнае пасяджэнне з класным кіраўніком, настаўнікамі-прадметнікамі па арганізацыі і ажыццяўленні кантролю
2. Наведаны і прааналізаваны ўрокі матэматыкі, англійская мовы, рускай мовы, беларускай літаратуры, гісторыі, чалавек і свет, тэхнічнай працы, фізічнай культуры і здароўя.
3. Вывучаны і прааналізаваны ліст здароўя пяцікласнікаў
4. Праверaны рабочыя і кантрольныя сшыткі па беларускай мове, матэматыцы.
5. Праверaны дзённікі навучэнцаў.
6. Праверaна выкананне адукацыйных праграм
7. Псіхолагам правядзена псіхалагічная дыягностыка пяцікласнікаў: вывучэнне ўзроўню трывожнасці, прыцязанняў, вучэбнай матывацыі. Арганізавана карэкцыйная работы з дзецьмі.
8. Прааналізавана арганізацыя работы з адоранымі навучэнцамі і арганізацыя дадатковых адукацыйных паслуг у адпаведнасці з запытамі навучэнцаў і бацькоў.
9. Педагогам-псіхолагам праведзена кансультацыя для бацькоў па праблеме адаптацыі навучэнцаў.
10. Распрацаваны метадычныя рэкамендацыі у дапамогу настаўніку, бацькам па праблеме.

Кадравае забеспячэнне спрыяе станоўчаму рашэнню пытанняў адукацыйнага працэсу. З 11 працуючых настаўнікаў 4 маюць вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю, 3-першую, 3- другую, 1 – без катэгорыі. Класны кіраўнік – Карповіч А.У. – педагог творчы і адказны.

Урокі наведваліся наместнікам дырэктара па вучэбнай рабоце Балюк С.С. Урокі настаўнікаў арганізаваны метадычна граматна, рэалізуемыя мэты адпавядаюць тэмам урокаў, тэмы ўрокаў вывучаюцца ў адпаведнасці з тэматычным планаваннем, праграма па прадметах выконваецца своечасова.

Наведванне урокаў беларускай мовы і літаратуры паказала, што настаўнік Карповіч А.У. – настаўнік другой катэгорыі – ведае псіхолага-фізіялагічныя асаблівасці навучэнцаў дадзенага ўзросту, добра валодае методыкай пабудовы ўрока, этапы ўрока добра праследжваюцца, настаўнік уключае заданні развіццёвага характару, прымяняе на ўроках розныя формы і метады навучання (даследаванне, дыялог, праблемныя пытанні). Для нармалізацыі вучэбнай нагрузкі Аксана Уладзіміраўна практыкуе рознаўзроўневыя заданні, выкарыстоўвае дыферэнцыраваныя дамашнія заданні, улічваючы індывідуальныя асаблівасці і асобасныя якасці навучэнцаў. Амаль усе навучэнцы актыўныя, арганізаваныя. Настаўнік валодае дзіцячым калектывам. Неабходна адзначыць дабразычлівасць настаўніка ў адносінах да дзяцей, карэктнасць у заўвагах і выпраўленні памылак. Аксане Уладзіміраўне з мэтай вызначэння адносін вучняў да ўрока, задаволенасці вучэбным працэсам неабходна своечасова падводзіць вынікі ўрока.

Настаўніца матэматыкі Быкоўскай А.А. (вышэйшая адукацыйная катэгорыя) валодае методыкай вядзення ўрока, ведае ўзроставыя асаблівасці пяцікласнікаў. Празнымі метадамі стымулюецца пошукавая дзейнасць, якая носіць развіццёвы характар. Тэма ўрока не аб’яўляецца настаўнікам, а вызначаецца ў выніку даследавання. Выкарыстанне настаўнікам ІКТ забяспечвае хуткую адваротную сувязь, значна павышае эфектыўнасць навучання. Настаўнік развівае навыкі кантроля і самакантроля, творчую актыўнасць пяцікласнікаў, што садзейнічае паспяховай адаптацыі навучэнцаў да ўмоў навучання ў сярэднім звяне школы. Навучэнцы на ўроку арганізаваныя, актыўныя. Настаўніку неабходна ў большай ступені звярнуць увагу на кантрольна-ацэначную дзейнасць.

На ўроку рускай мовы (настаўнік Карневіч Н.А. – вышэйшая адукацыйная катэгорыя) прымяняе разнастайныя формы і метады, што актывізуе вучняў на ўспрыманне вучэбнага матэрыялу. Такія метады работы, як тлумачэнне настаўніка, выкананне практыкаванняў, складанне практыкаванняў па схемах, гульня-фізкультхвілінка забяспечваюць рэпрадуктыўны і часткова-пошукавы характар пазнавальнай дзейнасці. Фарміруецца ў навучэнцаў навык самастойнай работы. Змена відаў дзейнасці адбываецца своечасова. Адносін паміж настаўнікам і вучнямі добразычлівыя. Дакладна спланаваны час урока. Настаўніку неабходна ў большай ступені ажыццяўляць дыферэнцыяцыю вучэбнай нагрузкі, прапаноўваць навучэнцам рознаўзроўневыя заданні з улікам узроўню навучэнцаў, індывідуальных асаблівасцей.

Урок па прадмету “Чалавек і свет” прайшоў цікава, быў насычаны разнастайнымі формамі і відамі дзейнасці. Прад’яўленне новага матэрыялу ажыццяўляецца ілюстрацыйна-дэманстрацыйным метадам. Тэмп работы аптымальны. Развіваецца лагічнае мысленне. Неабходна ў большай ступені на этапе ўспрымання і асэнсавання новай інфармацыі планаваць прыёмы і формы работы, якія забяспечваюць актыўнасць і самастойнасць мыслення навучэнцаў (стварэнне праблемных сітуацый, арганізацыя пошукавай і даследчай работы, ускладненне задач з мэтай развіцця пазнавальнай самастойнасці навучэнцаў).

Настаўнікам фізічнай культуры Сухачовым Р.Л. (вышэйшая адукацыйная катэгорыя) улічваюцца анатама-фізіялагічныя асновы фізічнай падрыхтоўкі, тлумачацца і

падкрэсліваюцца асноўныя элементы тэхнікі выканання практыкаванняў. Тлумачэнне практыкаванняў спалучаецца з паказам. Настаўнік метадычна разнастаіць паказ, што садзейнічае больш правільнаму ўяўленню аб тэхніцы практыкаванняў. Пры высокай шчыльнасці ўрока ўмела выкарыстоўваюцца паўзы для адпачынку. Настаўнік на працягу ўрока падтрымлівае мажорны тон, што садзейнічае праяўленню з боку навучэнцаў актыўнасці пры авалоданні практыкаваннямі. Раману Леанідавічу неабходна ў большай ступені каменціраваць адзнакі (адзначаць станоўчыя і адмоўныя моманты, указваць, на што звярнуць увагу).

На ўроках абслугоўваючай і тэхнічнай працы (настаўнікі першай катэгорыі Данілюк Я.І. і Бараноўскай Г.І.) змест матэрыяла адпавядаў узроўню ведаў навучэнцаў і праграме, абапіраўся на практычны вопыт вучняў, таму яны на працягу ўрока праяўлялі цікавасць да прадмета. Настаўнікамі надаецца вялікая ўвага пытанням аховы працы, акрэсліваюцца асноўныя правілы выканання практычных работ. Спрыяльны псіхалагічны клімат на ўроках ствараецца на аснове зарада станоўчых эмоцый, атрыманых навучэнцамі і настаўнікам у працэсе актыўнага ўзаемадзеяння. Выкарыстанне прэзентацыі на ўроку абслугоўваючай працы дазволіла забяспечыць камп'ютарную візуалізацыю вучэбнай інфармацыі (аб'ектаў і з'яў). Настаўнікам неабходна ў большай ступені ўлічваць узроставыя асаблівасці навучэнцаў: даваць больш дакладныя рэкамендацыі па запаўненні вынікаў назіранняў пры правядзенні лабараторнай работы, прыцягваць навучэнцаў на этапе тлумачэння да паказу правільнасці выканання тэхналагічных аперацый.

Аналіз ліста здароўя пяцікласнікаў дазваляе канстатаваць, што з 20 навучэнцаў 15 маюць І групу здароўя, ім медыцынскімі работнікамі рэкамендаваны лячэбна-аздараўленчы рэжым з прабываннем на свежым паветры. 3 навучэнцы маюць ІІ групу здароўя:

- 2 навучэнцы (Андрошчык Д., Друць М.) маюць захворванні органаў зроку. Ім рэкамендавана назіранне ў акуліста 2 разы на год, абмежаваная нагрузка на вочы ў вячэрні час, прабыванне на свежым паветры)
- Каскевічу К. (атлусценне І ступені) рэкамендавана назіранне ў эндакрынолага, абмежаванае ўжыванне вугляводнай ежы, прагулкі на свежым паветры

2 навучэнцы (Гаўрыла К., Ланкоўская Г.) па стану здароўя аднесены да ІІІ групы. Яны маюць дыягназы – хранічны піеланефрыт і хранічны гастрыт адпаведна. Ім рэкамендавана дыета з абмежаваннем вострай, салёнай ежы. Назіранне 2 разы на год ва ўрача, прагулкі на свежым паветры.

Каскевічу К., Гаўрыла К., Ланкоўскай Г. рэкамендаваны заняткі ў падрыхтоўчай групе па фізічнай культуры, але вучні не маюць медыцынскіх даведак аб стане здароўя, зацверджаных медыцынскай камісіяй.

Праверка кантрольных і рабочых сшыткаў па беларускай мове і матэматыцы. (Карты-схемы па праверцы сшыткаў прыкладаюцца) паказала, што захоўваюцца адзіныя патрабаванні да афармлення сшыткаў. Сшыткі навучэнцаў 5 класа правяраюцца кожны дзень, яны ў добрым стане. Большасцю навучэнцаў выконваюцца патрабаванні адзінага арфаграфічнага рэжыму: наяўнасць даты, тэмы, палёў, адступаў, работа над памылкамі. Аб'ём класных і дамашніх дамашніх заданняў вытрыманы, адпавядае норме для навучэнцаў 5 класа. Аднак настаўнікам неабходна звярнуць увагу на каліграфію, памылкі

пры афармленні надпісу на вокладцы, пры напісанні даты, падціранні ў асобных вучняў: Буйка В., Сакалоўскай Г., Хаміцкага А., Гуляя Д., Камінскага С., Каскевіча К.

Аналіз выканання адукацыйных праграм паказаў, што ўсімі настаўнікамі-прадметнікамі праграмны матэрыял вывучаецца своечасова і ў поўным аб'ёме.

Прааналізавана арганізацыя работы з адоранымі навучэнцамі і арганізацыя дадатковых адукацыйных паслуг у адпаведнасці з запытамі навучэнцаў і бацькоў: факультатыў па англійскай мове "Практыкум па чытанні" наведвае 7 навучэнцаў, факультатыў па польскай мове – 8. 16 вучняў класа наведваюць гадзіну футбола, 9 - платныя заняткі па матэматыцы. Праводзіцца індывідуальная работа па падрыхтоўцы навучэнцаў да ўдзелу ў алімпіядах па беларускай мове і матэматыцы.

Псіхалагічная дыягностыка пяцікласнікаў: вывучэнне ўзроўню трывожнасці, прыцязанняў, вучэбнай матывацыі.

Аналіз адказаў навучэнцаў на пытанні тэста Філіпса дазволіў размеркаваць іх па ўзроўнях трывожнасці наступных фактараў:

- агульная трывожнасць у школе:
  1-ы ўзровень (трывожнасць меньш 50%) – 60% (12 навучэнцаў)
  2-і ўзровень (трывожнасць больш 50%, але меньш 75%) – 15% (3 навучэнца)
  3-і ўзровень (трывожнасць больш 75%) – 25% (5 навучэнцаў)
- перажыванне сацыяльнага стрэсу:
  1-ы ўзровень – 50% (10 навучэнцаў)
  2-і ўзровень – 50% (10 навучэнцаў)
- фрустрацыя патрэбнасці ў дасягненні поспеху:
  1-ы ўзровень – 85% (17 навучэнцаў)
  2-і узровень – 10% (2 навучэнца)
  3-і ўзровень – 5% (1 навучэнец)
- страх самавыражэння
  1-ы ўзровень – 40% (8 навучэнцаў)
  2-і ўзровень – 15% (3 навучэнца)
  3-і ўзровень – 45% (9 навучэнцаў)
- страх сітуацыі праверкі ведаў:
  1-ы ўзровень – 35% (7 навучэнцаў)
  2-і ўзровень – 15% (3 навучэнца)
  3-і ўзровень – 55% (11 навучэнцаў)
- страх неадпаведнасці:
  1-ы ўзровень – 45% (9 навучэнцаў)
  2-і ўзровень – 50% (10 навучэнцаў)
  3-і ўзровень – 5% (1 навучэнец)
- нізкая фізіялагічная супраціўляльнасць стрэсу:
  1-ы ўзровень – 70% (14 навучэнцаў)
  2-і ўзровень – 15% (3 навучэнца)
  3-і ўзровень – 15% (3 навучэнца)
- праблемы і страхі ў адносінах з настаўнікамі:
  1-ы ўзровень – 70% (14 навучэнцаў)
  2-і ўзровень – 10% (2 навучэнца)

3-і ўзровень – 20% (4 навучэнца)

Вызначэнне ўзроўню прыцязанняў на аснове выканання навучэнцамі заданняў методыкі Шварцландэра дазволіла зрабіць наступныя вывады:

- нерэалістычна высокі ўзровень прыцязанняў – 5% (1 навучэнец);
- высокі ўзровень прыцязанняў – 25% (5 навучэнцаў);
- умераны ўзровень прыцязанняў – 50% (10 навучэнцаў);
- нізкі ўзровень прыцязанняў - 20% (4 навучэнца)

Сацыяметрычнае даследаванне дазволіла зрабіць наступныя вывады:

- "зоркі" – 4 навучэнца (20%)
- "папулярныя" – 9 навучэнцаў (45%)
- "мала папулярныя" – 4 навучэнца (20%)
- "ізгоі" – 3 навучэнца (15%)

Вызначэнне ўзроўню вучэбнай матывацыі на аснове анкетавання навучэнцаў (М.С.Лусканавай), дазволіла зрабіць наступныя вывады:

- высокая школьная матывацыя – 1 навучэнец (5%)
- нармальная школьная матывацыя – 4 навучэнца (20%
- станоўчыя адносіны да школы, якая прываблівае больш пазаўрочнымі бакамі – 7 навучэнцаў (35%)
- нізкая школьная матывацыя – 5 навучэнцаў (25%)
- негатыўныя адносіны да школы – 3 навучэнца (15%)

Такім чынам, атрыманыя даныя дазваляюць зрабіць вывады аб сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі да навучання ў сярэднім звяне ў навучэнцаў 5 класа. Так, 65% навучэнцаў (13) знаходзяцца ў зоне адаптацыі, 15% (3 навучэнца) – у зоне магчымай дэзадаптацыі, 20% (4 навучэнца) – у зоне дэзадаптацыі.

РЭКАМЕНДАЦЫІ:

1. Намесніку дырэктара па вучэбнай рабоце правесці псіхолага-педагагічны кансіліум з мэтай азнаямлення з асноўнымі задачамі і цяжкасцямі першаснай адаптацыі для выпрацоўкі агульных патрабаванняў да пяцікласнікаў

   Студзень 2012

2. Настаўнікам-прадметнікам:

2.1. Ажыццяўляць рознаўзроўневае навучанне для павышэння якасці ведаў; прадумваць работу са слабапаспяваючымі навучэнцамі класа, аказваць ім дапамогу для развіцця іх здольнасцей і фарміравання станоўчай матывацыі да навучання.

   Пастаянна

2.2. Накіраваць намаганні на канструяванне ўрока з улікам узроставых і індывідуальных асаблівасцей навучэнцаў, на арганізацыю самастойнай работы і прывіццё навыкаў такой работы.

   Пастаянна

2.3. Праводзіць карэкцыю ведаў навучэнцаў, улічваючы фізіялагічныя, інтэлектуальныя якасці, вынікі анкетавання.

   Пастаянна

2.4. Праводзіць работу па павышэнні каліграфіі пісьма.

   Пастаянна

2.5. Наведаць урокі ў выпускным класе пачатковай школы з мэтай азнаямлення з тэхналогіяй навучання ў пачатковай школе, формамі і метадамі арганізацыі вучэбнай дзейнасці.

Студзень 2012

3. Класнаму кіраўніку:

3.1. Правесці цыкл класных гадзін, накіраваных на засваенне новага стыля зносін з дарослымі і аднагодкамі, рэгуляцыі асабістага стану, выпрацоўцы эфектыўных прыёмаў арганізацыі вучэбнай дзейнасці (“Вучымся планаваць сваю дзейнасць”, “Памылкі ў арганізацыі свайго часу”, “Як рыхтаваць дамашняе заданне?” і інш.)

Студзень – люты 2012

3.2. Арганізаваць наведванне сем’яў з мэтай вывучэння рэжыма дня дзяцей.

Студзень – люты 2012

4. Педагогу-псіхолагу:

4.1. Арганізаваць аказанне кансультацыйнай дапамогі бацькам, дзеці якіх адчуваюць цяжкасці ў прыстасаванні да навучання ў сярэднім звяне школы.

На працягу года

4.2. Правесці цыкл развіваючых заняткаў з навучэнцамі 5-га класа “Як пасябраваць са школай”, накіраваных на прафілактыку школьнай дэзадаптацыі, развіццё кагнітыўнай, эмацыянальна-асобаснай і матывацыйна-валявых сфер.

Студзень

4.3. Правесці цыкл карэкцыйных заняткаў з навучэнцамі 5-га класа, накіраваных на інтэграцыю адрынутых.

Студзень – люты 2012

4.4. Стварыць банк даных на дзяцей групы адаптацыйнай рызыкі з мэтай уключэння іх у карэкцыйна-развіваючыя праграмы

Студзень 2012

4.5. Правесці паўторную дыягностыку адаптаванасці навучэнцаў 5-га класа з мэтай адследжвання эфектыўнасці псіхолага-педагагічнага суправаджэння

Красавік 2012

Тэма. Правапіс прыставак на зычны (5 клас)

Мэта : - узнавіць веды навучэнцаў аб прыстаўцы;
-паўтарыць зычныя гукі, іх класіфікацыю;
- выявіць веды навучэнцаў па дадзенай тэме і пашырыць іх;
-фарміраваць устойлівыя навыкі правапісу прыставак; выпрацоўваць адпаведныя арфаэпічныя навыкі;
- арганізаваць кантроль засваення тэмы;
- развіваць арфаграфічную пільнасць, самастойнасць і маўленчыя навыкі;
- выхоўваць цікавасць да вывучэння роднай мовы.

Тып урока : тлумачэнне новага матэрыялу
Абсталяванне : “ Беларуская мова” падручнік для 5 класа, карткі, мультымедыйная прэзентацыя, каляровыя маркеры.

Ход урока

I.Арганізацыйна – матывацыйны этап.

1. Стварэнне эмацыянальнага настрою. Прыём інтэрактыўнай тэхналогіі “Люстэрка”. Вучні разам з настаўнікам усміхаюцца ў люстэрка, кажуць свайму адлюстраванню некалькі кампліментаў, пасля – свайму суседу па парце.

2. “Арфаграфічная хвілінка”.
На дошцы запісаны словы з прапушчанымі літарамі. Неабходна ўставіць літары і растлумачыць правапіс слоў.
Пазелянец, зеленаватаму, герой, Прыпяць, васямнаццаць, заяц.
Успомнім (калектыўна): - Да якіх часцін мовы належаць дадзеныя словы?
- Назавіце ўласны назоўнік(Прыпяць).
- Назавіце граматычныя формы слова *зеленаватаму*
(адз. лік, м. род, Д. скл.).

II. Падрыхтоўка да ўспрымання новай тэмы ўрока.

На слайдзе зроблены незразумелы запіс: (слайд №2)

“ Пр в п с пр ст в к н з чн ”
а а і ы а а а ы

Настаўнік. Тэма нашага ўрока…(звяртаецца да слайда). Я не магу прачытаць тэму. Можа ў вас атрымаецца? Што здарылася са словамі? (З запісу тэмы ўрока выпалі галосныя літары, а прачытаць слова толькі па зычных нельга. Трэба галосныя з ніжняга рада ўставіць па чарзе ў запіс на месцах пропускаў. Тэма ўрока – “ Правапіс прыставак на зычны”(слайд №3)).

- Абапіраючыся на дадзеныя дзеясловы пастарайцеся вызначыць задачы ўрока:

успомніць, што такое прыстаўка;
паўтарыць зычныя гукі і іх віды;
даведацца пра правапіс прыставак на зычны;
навучыцца правільна пісаць і вымаўляць словы з гэтымі прыстаўкамі;
пашырыць свае веды па дадзенай тэме. (слайд № 4)

Натаўнік. Урок можна будзе лічыць паспяховым, калі напрыканцы яго мы зможам адказаць на наступныя пытанні і выканаць тэставыя заданні, карткі з якімі знаходзяцца на вашых партах.

1. У якіх прыстаўках зычныя пішуцца нязменна?
2. Раскажыце аб правапісе прыставак на з-, с-.
3. Ад чаго залежыць правапіс прыставак на зычны?

Паўтарэнне пройдзенага матэрыялу.

Настаўнік. А зараз давайце ўспомнім, што вывучае Марфеміка? (раздзел навукі пра мову, у якім вывучаецца будова, марфемная структура слова).Паглядзіце, калі ласка, на экран. Ці знаёмы вам гэтыя знакі? Што яны абазначаюць?(на слайдзе № 5 паказваецца графічнае абазначэнне кораня, прыстаўкі, суфікса, асновы, канчатка, постфікса).

Праца па варыянтах. Разабраць словы па саставе.
1 варыянт. Ручка, новенькі, лімонны.

2 варыянт. Бясстрашны, пень, адвячорак.
3 варыянт. Бессаромны, трактарыст, пралеска.

Настаўнік.– А зараз давайце звернемся да Фанетыкі. Скажыце, калі ласка, што вывучае Фанетыка?

- Якія гукі называюцца галоснымі? Зычнымі?

1. Праца ў групах

2. Запоўніць табліцу

Б, в, г, д, дж, дз, п, ж, з, с, х, й, к, ф, л, м, н, р, ў, т, ц, ч, ш.

Звонкія																		
Глухія																		

2. Падкрэсліць словы, у якіх гукаў больш чым літар.

Мільён, зямля, з'ява, армія, вайна, Янка.

3. Запішыце словы дождж, яе ў транскрыпцыі. Вызначце колькасць складоў, гукаў, літар. Зрабіце фанетычны разбор слова дзень.

Дождж -
Яе –
Дзень -

(Рабяты працуюць у групах, у склад якіх уваходзяць дзеці з розным узроўнем ведаў. Адзін з навучэнцаў у кожнай групе выконвае ролю кансультанта.).

2.Праверка работ

(Групы мяняюцца работамі. На слайдзе паказваюцца правільныя адказы, навучэнцы звяраюць запісы. Кансультант ацэньвае правільнасць выканання задання чужой групы і актыўнасць ўдзельнікаў сваёй групы). (слайды № 6,7,8)

Фізкультхвілінка.

1.Карэкцыя зроку.

2. А зараз, дзеці, дружна ўсталі,
Хутка рукі ўверх паднялі.
Да сонца пацягнуліся, сонцу ўсміхнуліся.
Промні засвяцілі – рукі апусцілі.
Крок на месцы – раз, два, тры!
Плечы добра разагні.
Правядзём адну гульню:
Усе прысядзем, скажам: "у".
Хутка ўстанем, скажам : " о".
Працаваць пара даўно.

III. Тлумачэнне новага матэрыялу.

1. Калектыўная вусная праца з падручнікам практ. 217(стар. 119).
2. Самастойнае чытанне тэарэтычнага матэрыялу падручніка(раскажы суседу па парце).
3. Складанне алгарытма(заданне для мацнейшых навучэнцаў). На аснове тэарэтычнага матэрыялу падручніка скласці алгарытм " Правапіс прыставак на зычны. Агучванне .

4. Агучванне настаўнікам апорнага канспекта (на слайдах № 9, 10).
Запомні

1.**д** (прыстаўка) + **д** = а<u>дд</u>аць

б (прыстаўка) + **б** = а<u>бб</u>егчы

з (прыстаўка) + **з** = ра<u>зз</u>лавацца

с (прыстаўка) + **с** = бя<u>сс</u>прэчны

<u>Выключэнні:</u>расол, расольнік, расада, расаднік, ростань.

5. Пераклад з рускай на беларускую мову. Што вы заўважылі?
Зняць, збіць - снять, сбить.
Скінуць, схадзіць – скинуть, сходить. (У руск. мове прыстаўкі з няма).

IV. Замацаванне.

1. Калектыўная праца Практ .218(вусна).
2. Самастойная праца (заданне на картках).

А) Прачытайце тэкст, вызначце тэму і асноўную думку. Выпішыце словы з прапушчанымі літарамі, устаўце літары, патлумачце правапіс.

22 чэрвеня 1941 годапачаласяадназсамыхкрывавыхі (без, бяз, бес, бяс)літасныхвойнаў. Янара..бурылаўсемірныяпланы, навісланадкожнайхатай. Бя..страшназмагаўсязворагамнашнарод. Кожнычацвёртыбеларуса..даўсваёжыццёзасветлаебудучае, замірнаенебанаднамі. Іхподзвігніколінебудзезабыты.

Б) Самаправеркапаключы (наслайдзе№ 11).

3. Гульня “ Карэктар”. Выправіць памылкі ў словах.(Словы запісаны на дошцы).
Жжаць, рашшыць, расзбраенне, узтрывожыцца, бясстрашны, атказаць, безвоблачны.

4. .Праца ў групах.
<u>1і 2 група –</u> Практ. 223 (1 гр. – 7 сказ, 2 група – 3 сказ)
<u>3 група.</u> Размясціце сказы ў правільным парадку, каб атрымалася віншаванне ветэранам з надыходзячым святам Перамогі.
1.Паважаныя ветэраны! 2. Жадаем усім шчасця, здароўя, даўгалецця. 3. Вы бясстрашна як адзін узняліся на бязлітасную барацьбу з лютым ворагам. 4. На вашу долю выпалі бесчалавечыя цяжкасці і выпрабаванні, але вы выстаялі і перамаглі. 6. Вы зберaглі для нас мір на зямлі. 5. Многія з вас аддалі сваё жыццё за наша шчаслівае дзяцінства.7. Сардэчна віншуем вас з надыходзячым святам – Днём Перамогі. (1, 4,3, 6, 5,7,2).

V. Падвядзенне вынікаў урока.

1. Кантрольна-ацэначны тэст.
1.Адзначце словы, у якіх у прыстаўцы пішацца літара З?
а) ра.. любіць
б) бя..радасны
в) ра..казаць

г) ра..сыпаць

2. Адзначце словы, у якіх узнікае падвоенае З або С?

а) бя..зубы

б) ра..сольнік

в) бе..зямельны

г) ра..капаць

3. У якіх словах дапушчаны памылкі?

а) расдаць

б) атбіць

в) развесяліцца

г) раскідаць

Узаемаправерка па ключы (на слайдзе №12).

1 – а,б

2- а,в

3- а,б

Аналіз вынікаў тэста. Рэкамендацыі тым, у каго дапушчаныя памылкі.

VI. Рэфлексія.

- Успомніце, якія задачы мы ставілі перад сабой на пачатку ўрока. Ці вырашылі мы іх? (Зварот да задач урока. Задачы паказваюцца на слайдзе №13).
- Давайце паспрабуем адказаць на пастаўленыя ў пачатку ўрока пытанні.

(Калі навучэнцы адказваюць правільна , настаўнік чырвоным колерам абводзіць першую літару пытання).

1.Уякіх прыстаўках зычныя пішуцца нязменна?

2.Раскажыце аб правапісе прыставак на з-, с-.

3.Ад чаго залежыць правапіс прыставак на зычны?

- Якое слова атрымалася з чырвоных літар? Гэта значыць, што наш урок прайшоў нездарма.

Невялікае творчае заданне групам: скласці сінквейн.

1і2 групы .	3і4 групы (мацнейшыя вучні)
Урок	**Прыстаўка**
Цікавы, змястоўны.	На зычны, на галосны.
Вабіць, вучыць, займае.	Утварае, пераўтварае, змяняе.
Урок прайшоў вельмі цікава.	Прыстаўка служыць для ўтварэння слоў.
Веды.	Марфема.

VII. Выстаўленне і каменціраванне адзнак

VIII. Дамашняе заданне (на выбар) (Слайд №14).

1. Практ. 221(1-4б.)
2. Практ.222(5-6 б.)
3. Падрыхтаваць слоўнікавы дыктант на вывучанае правіла (15 слоў)- (7-8 б.)
4. Выпісаць з падручніка па літаратуры прыказкі са словамі на вывучанае правіла (9-10 б.).

Урок беларускай мовы (4кл)

Тэма: "Напісанне асабовых канчаткаў дзеясловаў 1 і 2 спражэння. Замацаванне"

Мэта: замацаванне вучнямі ведаў аб змяненні дзеясловаў 1і 2 спражэння па асобах;

садзейнічаць развіццю ўмення ўжываць дзеясловы 1 і 2 спражэння і правільна пісаць іх канчаткі, развіццю маўлення вучняў;

стварацць ўмовы для выхавання цікавасці да кнігі.

Абсталяванне: карткі – заданні для груп, мультымедыйная прэзентацыя, тэставыя заданні

Ход урока:

1. Аргмомант.

Залатое цуда –сонца!

Загляні да нас у ваконца!

Нам здароўе зберажы,

І вучыцца памажы!

Перадайце, калі ласка, цяпло, якое пасылае нам сонейка, сваім сябрам –аднакласнікам і пажадайце ім поспехаў на ўроку.

А на пачатку нашага ўрока прапаную вам адгадаць загадку.

Белае поле, чорнае насенне, хто яго сее, той разумее. (Кніга)

- Якое значэнне мае кніга ў жыцці чалавека?
  Немагчыма ўявіць сабе жыцце без вернага сябра – добрай кнігі.У свеце існуе мноства кніг – і маленькіх, і вялікіх. Кожная з іх адкрывае нам шлях у свет ведаў. Кнігі расказваюць нам аб жыцці , аб працы людзей, аб мінулым і сучасным нашай Радзімы, аб вядомых людзях і многім-многім іншым.
  Менавіта таму, што значэнне кнігі для чалавека вельмі вялікае і для таго, каб яшчэ раз прыцягнуць увагу людзей да кнігі, 2012 год быў аб'яўлены годам кнігі.
- Хто стварае для нас кнігі?
- Што патрэбна ведаць і умець, каб стаць пісьменнікам ці паэтам?

У першую чаргу патрэбна дасканала ведаць сваю родную мову, спасцігнуць усе яе таямніцы. Вывучэннем чарговых таямніц нашай мовы мы займемся на нашым уроку.

Ацэньваць свае веды будзеце ў лістах самаацэнкі.

2.Праверка дамашняга задання.

а)Выкананне тэставых заданняў за камп’ютарам. (5 чалавек).

б) Гульня “Засялі дзеясловы”.(1 вучань працуе каля дошкі, асататнія за партай).

На дошцы выявы домікаў . Парпанаваныя дзеясловы патрэбна размеркаваць па тыпу спражэння.

Косіць, чытаю, спяваюць,намалюеш, маўчаць, танцуем, спіць, адпачываеце, свецім, грымяць.

в)Складанне кластэра па тэме “Дзеяслоў”

г) Праверка правільнасці выканання заданняў.

3. Хвілінка чыстапісання.

Паглядзіце на партрэты гэтых людзей. Ці вядомыя вам гэтыя людзі? (Францыск Скарыны, Сымон Будны).Што вы ведаеце пра іх?

Менавіта яны прынеслі нам спалучэнні літар для хвілінкі чыстапісання і будуць сачыць за тым, як правільна і прыгожа вы іх прапішаце.

(Вучні прапісваюць спалучэнні літар С,Ф,Б і імены і прозвішчы асветнікаў, са слоў складваюць і запісваюць сказ).

Выдаў, Скарына, друкаваную, Францыск, кнігу, першую.

Заданні:

- Разбярыце сказ па членах сказа.
- Знайдзіце ў сказе словы, у якіх колькасць гукаў і літар не супадае. Растлумачце, чаму.
- Назавіце дзеяслоў, вызначце яго час. Якія яшчэ граматычныя катэгорыі мы можам вызначыць у гэтага дзеяслова?
- Пастаўце гэты дзеяслоў у форме цяперашняга часу, выдзеліце канчатак і лік.
- Для чаго патрэбна ведаць асабовыя канчаткі дзеясловаў?

4.Работа над тэмай урока

4.1.Сумеснае вызначэнне тэмы і задач урока.

4.2. Работа ў групах (падзел на групы адбываецца па колеры жэтонаў, якія ляжаць у дзяцей на партах).

Дзве групы працуюць у ролі даследчыкаў:

1 група – спрагае дзеяслоў **чытаць** і вызначае памылканебяспечныя канчаткі дзеяслова 1 спражэння;

2 група – спрагае дзеяслоў **гаварыць** і вызначае памылканебяспечныя канчаткі дзеясловаў 2 спражэння;

3 група – да прапанаваных дзеясловаў падбірае дзеясловы з супрацьлеглым значэннем, вызначае час, асобу і лік дзеясловаў – антонімаў,выдзяляе канчаткі.

Гаворыць –

Забудзеце –

Шэпчуць –

Зачыні –

Радуюся –

Знайшоў –

4.3. Прэзентацыя работы груп.

4.4. Фізкультхвілінка.

4.5.Рознаўзроўневыя заданні.(Кожны вучань выбірае заданне для выканання).

3 узровень – выкананне заданняў за камп'ютарам.

4 узровень – пр.138

5 узровень – пр. 138 (3 сказы)

4.6. Самаправерка па ключы.

4.7. Хвілінка творчасці. (Работа ў групах)

1 група – скласці тэкст "Прыгажуня – вясна"

2 група – прыдумаць загадку пра кнігу.

3 група – скласці сінквейн на тэму "Дзеяслоў"

4.8. Прэзентацыя работы груп.

5. Падвядзенне вынікаў урока

5.1. Наш урок завяршаецца. Мы шмат чаго зрабілі. Свае веды мы будзем удасканальваць на наступных уроках. Але мяне радуе тое, што вы маеце ўжо дастаткова трывалую базу, якая вам дапаможа паспяхова засвойваць вучэбны матэрыял у 5 і наступных класах сярэдняй школы.

5.2. Д/з (на выбар)

а) пр. 141;

б)з любога літаратурнага твора выпісаць 5 дзеясловаў 1 спражэння і 5 дзеясловаў 2 спражэння. Выдзеліць канчаткі, вызначыць лік і асобу.

5.3. Запаўненне лістоў самаацэнкі. Выстаўленне адзнак.

5.4. Рэфлексія "Методыка незакончаных сказаў"

Сёння на ўроку я даведаўся…

Мне спадабалася…

Я зразумеў, што…

Мне было цяжка…

Я хацеў бы…

Тема:Правописание безударных гласных в личных окончаниях глаголов

Класс: 5

Учитель: Карневич Н.А.

Цель урока: ознакомить учащихся с правилом написания безударных личных окончаний глаголов; формировать навык правильного написания безударных гласных в личных окончаниях глаголов; развивать умение восстанавливать ранее изученный материал и пользоваться им в новой обстановке; воспитывать интерес к языку.

Эпиграф:

В первом спряжении пишут, поют,

Пашут поля и железо куют.

И во втором никогда не грустят!

Мчатся в музеи, учиться спешат.

Ход урока

I. Организационный момент

II. Проверка домашнего задания

Упр. 134 (выполняется двумя учениками на доске: 1-й — 1, 2 предложения, 2-й — 3, 4.)

III. Лингвистическая разминка

Заменить фразеологизм глаголом-синонимом с *-ться.* Записать глаголы и объяснить их написание.

Совать нос (интересоваться), надуть губы (обидеться), дрожать как осиновый лист (бояться), бежать со всех ног (нестись), распускать руки (драться), повесить голову (расстроиться).

— В какой форме стоят глаголы? *(В неопределенной форме.)*

— Что нужно помнить об их правописании? (Они *пишутся с Ь.)*

IV. Изучение **нового материла**

1. Чтение сказки учителем. Учащиеся должны определить тему урока.

Сказка о Царе Глаголе и его сыновьях

Давным-давно, когда нас с тобой еще не было на свете, в царстве Грамматика жил-был славный царь Глагол со своим глагольным людом. Народ его был трудолюбивым, деятельным: все время куда-то спешил, что-то делал, чем-то занимался.

Было у царя два сына: I спряжение и II спряжение. Призвал однажды царь Глагол сыновей и стал говорить им:

— Стар я стал, дети мои, трудно мне управлять государством. Пришло время вам заменить меня. Даю вам три дня и три ночи, чтобы вы решили, как вам царствовать.

Думали они три дня и три ночи и решили: II спряжение будет править теми глаголами, которые в неопределенной форме заканчиваются на *-ить,* а I спряжение — всеми остальными. Пришли Сыновья к отцу и сказали о своем решении. Глагол обрадовался, что у него такие мудрые сыновья, и издал указ о разделении государства.

— Но это еще не конец сказки...

2. Учащиеся определяют тему урока, формулируют цели.

3. Записывают эпиграф. Объясняют написание *-ться.* Выделяют окончания глаголов.

— Почему есть разница в написании окончаний?

4. Упр. 136, II (устно).

— Какая гласная пишется в личных окончаниях глаголов I и II спряжения?

— Как определить спряжение?

5. Составление опорной схемы.

— Но дослушайте нашу сказку до конца. Какой еще вывод необходимо сделать?

...Вы помните, что король издал указ о разделении государства. Образовалось два государства. Разлетелись гонцы во все концы государства с этой вестью. Но не всех она обрадовала. Одна семья после этого раздела оказалась в разных царствах. Это были глаголы: ГНАТЬ, ДЕРЖАТЬ, СМОТРЕТЬ, ВИДЕТЬ, ДЫШАТЬ, СЛЫШАТЬ, НЕНАВИДЕТЬ, ЗАВИСЕТЬ, ВЕРТЕТЬ, ОБИДЕТЬ, ТЕРПЕТЬ. Пришли они к царю с просьбой:

— Милостивый государь, славный царь Глагол, помоги нам.

— Что случилось?

— По твоему указу оказались мы в царстве I спряжения, а наши старые родители — в царстве II спряжения. Разреши нам остаться с ними.

— Рад бы вам помочь, но не могу нарушить свой указ.

— Смилуйся, государь, сделай исключение.

Не смог устоять царь перед просьбой и разрешил этим глаголам остаться в царстве II спряжения, хотя они и не заканчиваются на -ить. И по сей день эти глаголы в виде исключения относятся ко II спряжению. Запомните их, ребята!

6. Работа со словами-исключениями (с. 74, в рамочке; дополнение схемы).

Слова можно запомнить с помощью веселых рифм, которые используются в качестве **физкультминутки.**

Как начнешь меня ты **гнать,**

Перестану я **дышать,**

Перестанут уши **слышать,**

Ну а руки все **держать,**

На меня начнешь **смотреть,**

Будешь ты меня **вертеть,**

Буду все равно **терпеть,**

Буду от тебя **зависеть,**

Раз ты мог меня **обидеть,**

Буду я тебя **не видеть,**

А открыто **ненавидеть.**

V. Закрепление изученного материла

1. Речевая разминка (с грамматическим заданием).

Зачем любить и ненавидеть?

Растить цветы и звезды видеть?

Зачем терять, зачем искать.

Зачем о прошлом вспоминать?

Зачем живые все живут,

В чем смысл жизни заключен?

В чем заключен ее закон?

И не дает покоя мне,

Моей недетской голове

Один — единственный вопрос:

Зачем родился я и рос?

— Какие предложения по цели высказывания представлены в стихотворении?

— Как их нужно читать?

— Прочитайте стихотворение.

— Найдите глаголы в неопределенной форме, определите их спряжение (по образцу в упр. 137).

2. Упр. 138. Комментированное письмо («по цепочке»).

3. Анализ предложения (работа у доски.)

Наступает поздняя осень. Сегодня дует резкий ветер, кружатся в воздухе разноцветные листья.

— Дать устную характеристику предложениям. Построить схему 2-го предложения.

— Подчеркнуть грамматические основы.

— Объяснить написание окончаний глаголов, *-тся.*

4. Работа над упр. 140 (1). Выписать из предложений грамматические основы (они подчеркнуты), определить, чем выражены главные члены.

5. Чтение правила на с. 76.

VI. Расширение знаний о грамматической основе предложения и пунктуации

а) Устная работа над упр. 140.

— Провести наблюдение над грамматическими основами (подчеркнуть в тексте), определить, чем выражены главные члены.

б) Творческий диктант.

— Составить предложение из 3-х слов, ответив на вопросы. Образец — пример в материале на с. 76.

— Подчеркнуть грамматические основы, объяснить пунктуацию.

VII. Подведение итогов урока.

Рефлексия «Алфавит»

— Подберите слова на заданную букву: один глагол I спряжения, 2-й — II спряжения.

Например: *М — моет (I спр.), мычит, (II спр.) и т. д.*

— По итогам проделанной работы оцените свою работу на уроке и попробуйте определить степень усвоения вами материала.

VIII. Домашнее задание

§ 22, упр. 139, вопросы на с. 76—77.

Использованная литература

1. Учебные программы для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения. 1 – 4 классы. – М : Просвещение, 2009.

2. Учебные программы для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения. 5 класс.

3. Грабчикова Е.С. Русский язык: учебник для 4 кл. общеобразовательных учреждений с русским языком обучения. В 2 ч. /Е.С.Грабчикова, Н.Н.Максимук. – Минск : Нац. ин-т образования, 2008.

4. Мурина А.А. Русский язык: учебник для 5 кл. общеобразовательных учреждений с русским языком обучения. В 2 ч. /А.А.Мурина, Ф.М.Литвинко, Г.И.Николаенко.

5. Миллер О.М. Диагностика готовности младших школьников к переходу в среднюю школу /О.М.Миллер, Т.Л.Ядрышникова. – Красноярск, 1991.

6. Львов М.Р. Преемственность и перспективность в обучении русскому языку /под ред. В.В.Бабайцевой, Г.К.Лидман-Орловой. – М., 1979.

7. Пачатковае навучанне. – 2009. - № 1.

8. Начальная школа. – 1999. - № 2

9. Начальная школа. – 2000. - № 12.

10. Вучэбныя праграмы для агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання 1-4 класы. – Нацыянальны інстытут адукацыі, 2010.

11. Вучэбная праграма для агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання 5 клас. – Нацыянальны інстытут адукацыі, 2010.

12. Пачатковае навучанне. – 2009. - № 1.

13. Начальная школа. – 1999. - № 2

14. Начальная школа. – 2000. - № 12.